

Oscar Wilde

Slavík a růže

Johana Kubalová

Děkuji

*ak. mal. Renátě Fučíkové za vedení práce,
mamince za podporu
a Antonii zato, že je.*

** * **

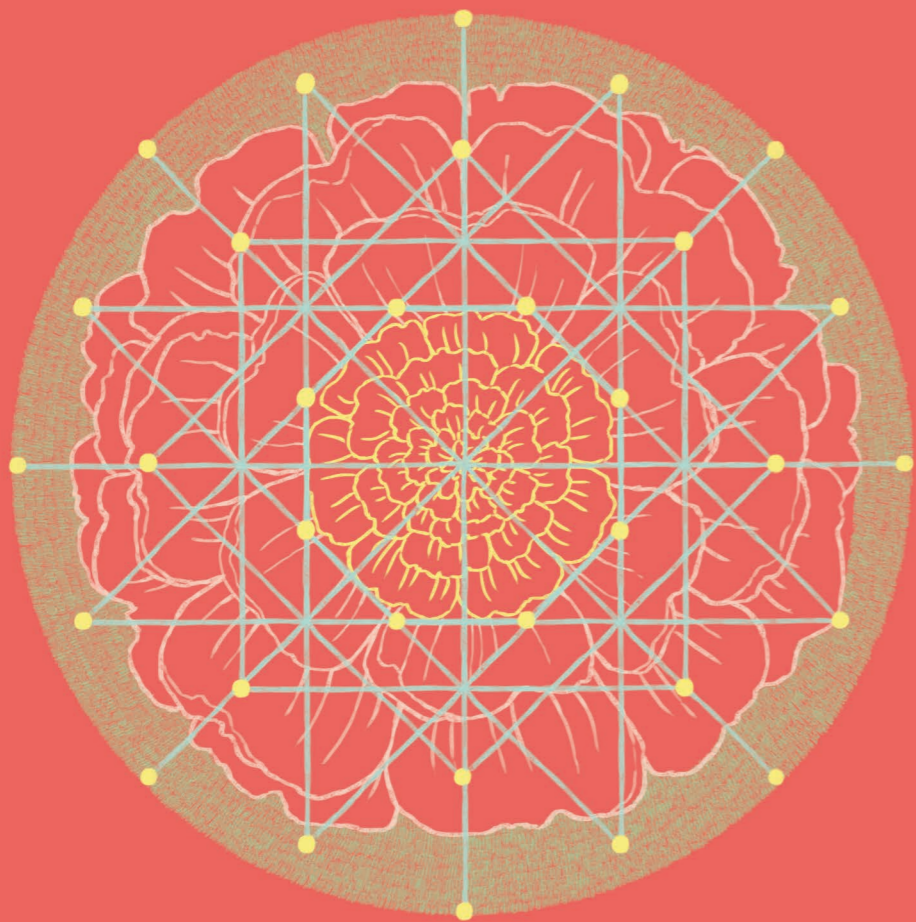
*Utrhnout růži šel jsem za ranního šera.
Náhle slavičí píseň k uchu mi doletěla,
naříkal jako já pro lásku k růži
a píseň kvílela a nad zahradou zněla.
Vracíval jsem se potom častokráte,
přemítal: růže — slavík — láska*

osamělá —

*slavík se svázal s růží bez podmínky,
růže však trnu oddala se zcela.
A nářek zněl a srdce rozdíral mi
a bolest nesnesitelně mě unášela —
na této zahradě je tolik skvostných růží,
která z nich nezraní tě trnem, která?
Nečekej radost v kolotoči světa,
dobro v něm žádné, Háfezi, strast
tisícerá.*

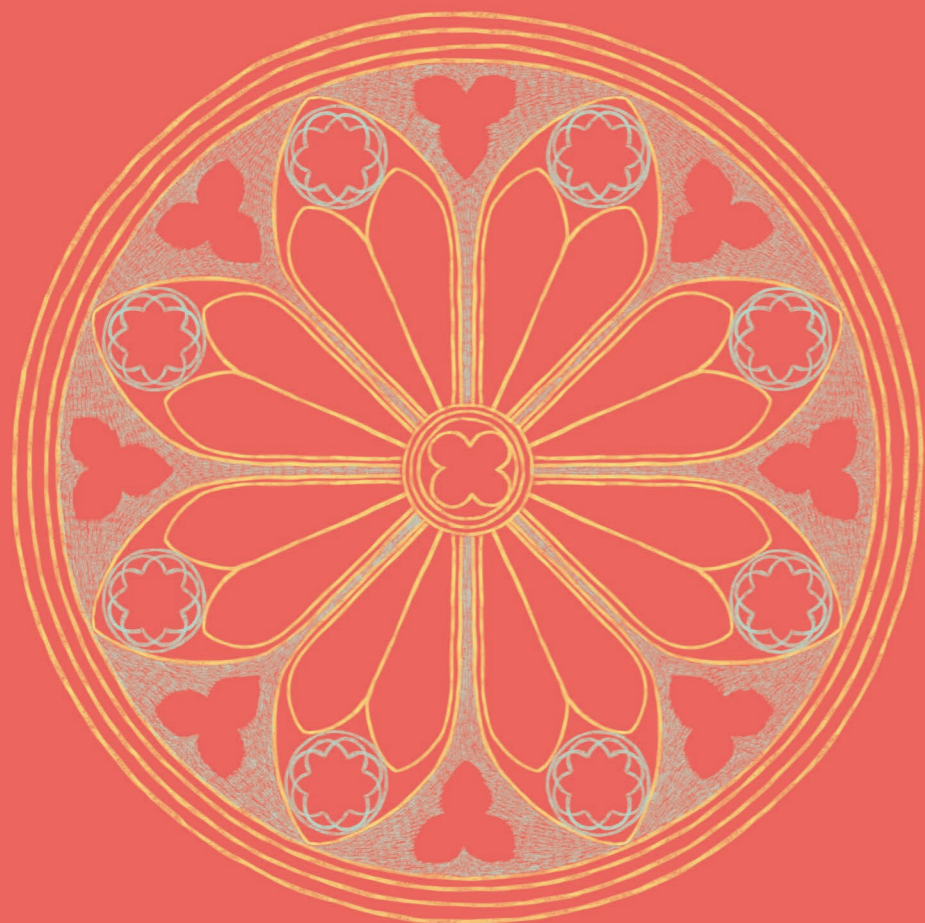
MUHAMMAD HÁFIZ

Co zbude z růží, když je slavík zradí

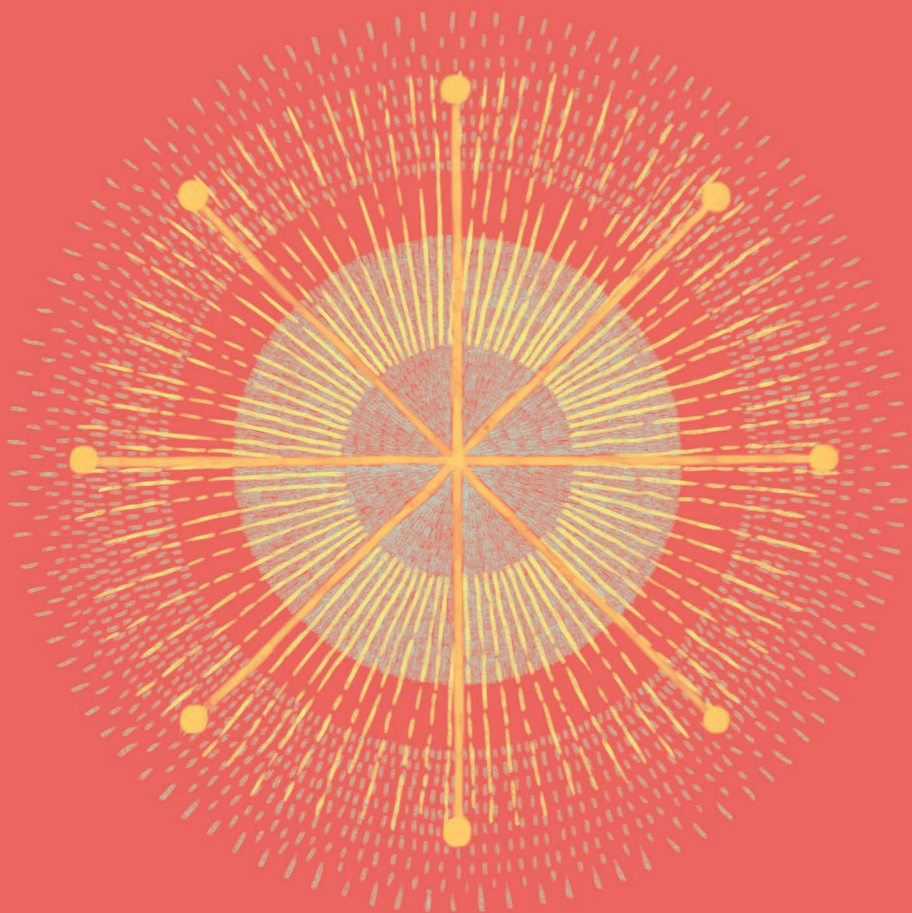
Růže (*Rosa*) jest rostlinný rod čeledi růžovitých (*Rosaceae*). Jsou to trnité, v červnu a červenci kvetoucí keře s listy lichozpeřenými. Květy bývají pravidelné, 5četné s baňkovitou číškou, jež po odkvetení zdužnatí v nepravý plod zvaný šípek, obsahující plstnaté nažky. Tento rod obsahuje asi 300 dobrých druhů, jež nesnadno od sebe rozeznávají. Každý druh tvoří nesčíslné množství forem, variet i subspecií, jak nám je popisují rhodologové ve

svých rozpravách. Vlivem stanoviště, kde roste, zejména povahou půdy a jinými vnějšími okolnostmi vytvářejí rozličné formy, mimoto snadno také vytvářejí míšence. Bohatost forem jest velmi značná a jde do set a tím i tento rod stává se botanikům jedním z nejobtížnějších. Ale mnohdy odborníci v **růžích** jdou tak daleko, že i nepatrné rozdíly znakové pokládají za důležité a přisuzují slabým formám vyšší ceny systematické.

Růže známy byly již národům starověkým a zbytky archaeologickými dokazují se zobrazení růží již před 5000 lety. **Růže** byly významným úcty starých Indův, Assyřův a Egyptanů. Hérodot vypravuje, že Babylóňané nosili stříbrné **růže** na hůlkách při slavnostech, a že král Midas pěstoval ve svých zahradách **růže** s plnými květy. **Růže** nazývala se od pradávna královnou květin a byla Isráélity a jinými východními národy pečlivě pěstěna.

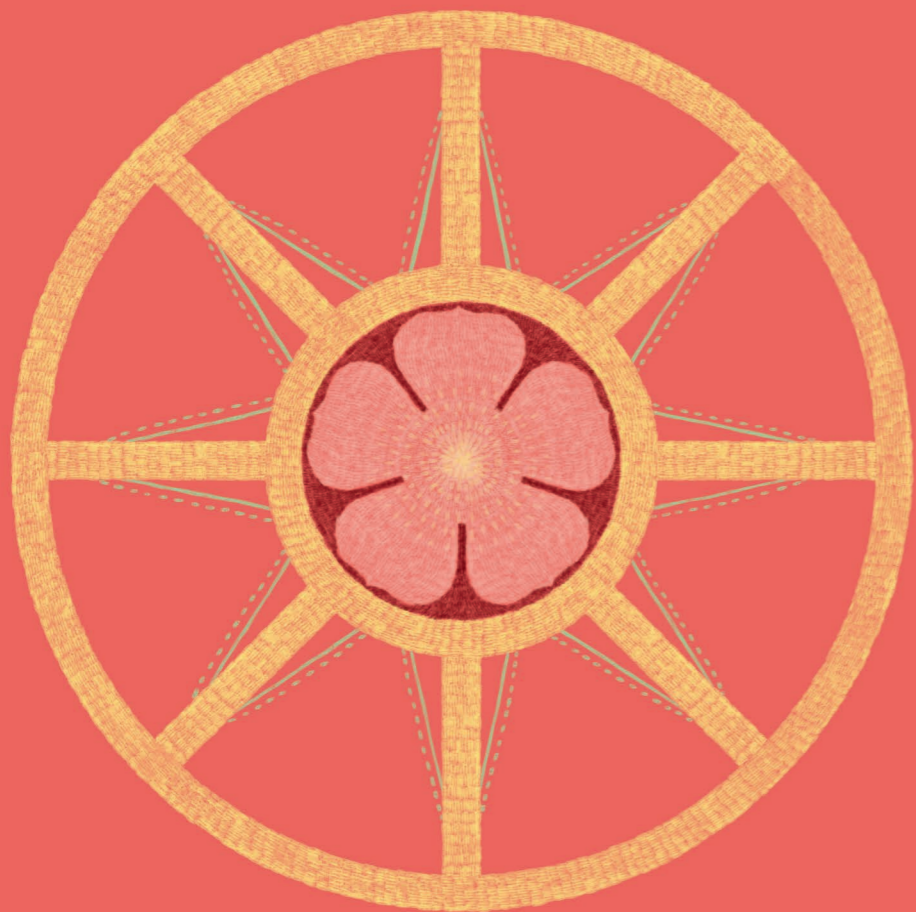
Byla u starých národů květinou Eróta (*Amora*), jehož krásné matce Afrodité (*Venuši*) byla zasvěcena. Podle bájí **růže** byla s počátku bílá, bezvonná. Jednou Afrodité spěchajíc na pomoc poraněnému Adonidovi, šlápla nohou na trnitý keř, jimž si poranila do krve nohu, a odtud květy této rostliny zbarvily se do červena a příjemně tvoněly. **Růže** byla znakem mláďí, nevinnosti a kvetoucí síly životní, jako láska a plodnost v přírodě.

Růže byla dále významným symbolem krásy, což i podnes nacházíme u básníků. Římanům byla znamením mlčenlivosti, ježto četné lístky vnitřek zakrývají. Papež Hadrian VI. dal umístiti **růže** na zpovědnicích jako odznak mlčelivosti. Odtud má i význam známý výraz *sub rosa*, t. j. v důvěře.

Růže jako znamení erbovní, vyobrazuje se obyčejně o pěti listech a vzato jest od květu šípku (*Rosa canina*). Zčásti vyobrazuje se také

se zelenými listy kalíšku a zlatým jádrem. Barva stříbrná, zlatá, červená a modrá. **Růže** zlatá (*rosa aurea*). Na čtvrtou neděli postní (*dom. Laetare*) papež za přítomnosti celého kardinálského kollegia slavnostně světil zlatou, diamanty posázenou **růži**, používaje k tomu svěcené vody, balsámu a kadidla. Tuto **růži** věnuje pak na důkaz zvláštní přízně, za zásluhy, aneb z přátelství některému panovníkovi, ženským členům panovnické rodiny, aneb některé obci.

Růže (růžice) je též symbolem sumerské bohyně Innin-Ištar, která je spjatá s planetou Venuší (hvězdou). Stejně jako Marie je zvána titulem *Královna nebes*, a stejně tak mezi její symboly patří osmicípá hvězda (oktogram). Uzavřeme-li do kruhu jejích osm paprsků, vytvoříme prastarý pohanský symbol: sluneční kolo. V období raného křesťanství byl tento symbol (dvojitý rovnoramenný kříž v kruhu) pojat jako symbol Krista.

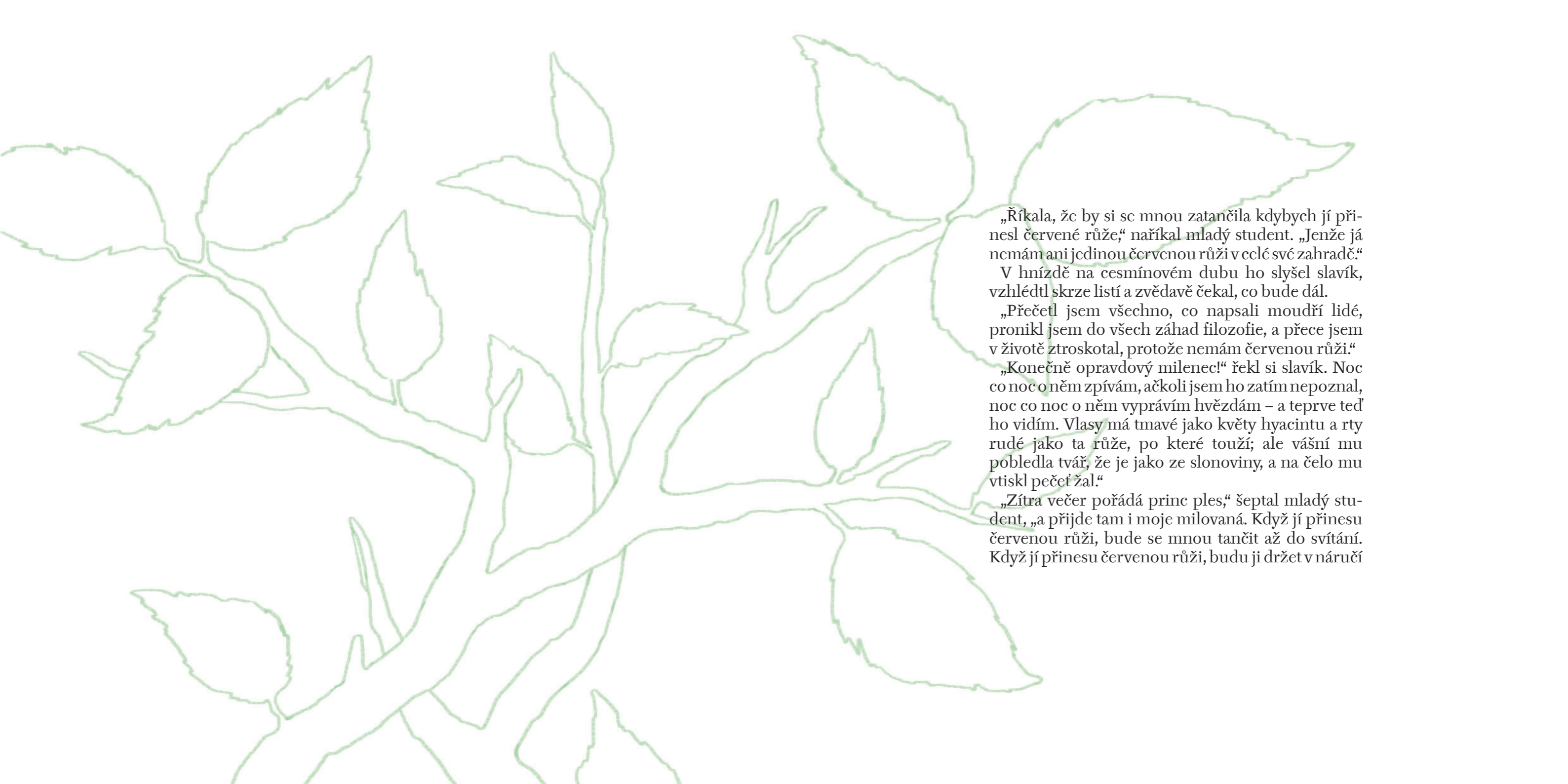
Křesťanství přejalo i **růži** jako symbol Marie s níž bývá často zobrazována. Růžový, potažmo šípkový keř patří k častým motivům v mariánských legendách a zjeveních. Jedna z legend vypráví o tom, že první **růže** vyrostla z kapek Kristovy krve pod křížem. **Růže** navíc také symbolizuje Kristovo srdce.

* * *

Slavík
a růže

Oscar Wilde

„Říkala, že by si se mnou zatančila kdybych jí přinesl červené růže,“ naříkal mladý student. „Jenže já nemám ani jedinou červenou růži v celé své zahradě.“

V hnízdě na cesmínovém dubu ho slyšel slavík, vzhlédl skrze listí a zvědavě čekal, co bude dál.

„Přečetl jsem všechno, co napsali moudří lidé, pronikl jsem do všech záhad filozofie, a přece jsem v životě ztroskotal, protože nemám červenou růži.“

„Konečně opravdový milenec!“ řekl si slavík. Noc co noc o něm zpívám, ačkoli jsem ho zatím nepoznal, noc co noc o něm vyprávím hvězdám – a teprve teď ho vidím. Vlasy má tmavé jako květy hyacintu a rty rudé jako ta růže, po které touží; ale vášní mu pobledla tvář, že je jako ze slonoviny, a na čelo mu vtiskl pečeť žal.“

„Zítra večer pořádá princ ples,“ šeptal mladý student, „a přijde tam i moje milovaná. Když jí přinesu červenou růži, bude se mnou tančit až do svítání. Když jí přinesu červenou růži, budu ji držet v náručí“

a ona mi skloní hlavu na rameno a její ruka se schoulí do mé. Ale já nemám v zahradě ani jedinou červenou růži, a tak budu sedět sám a sám a ona se u mě neza-
staví. Vůbec si mne nevšímne a mně z toho pukne
srdce.“ A vrhl se do trávy, zabořil tvář do dlaní a plakal.

„Proč pláče?“ ptala se zelená ještěřička, která kolem něho běžela se zdviženým ocáskem. „No vážně, proč?“ divil se motýl, poletující za slunečním paprskem.

„Pláče po červené růži,“ řekl slavík.

„Po červené růži?“ volali všichni. „To je ksmíchu!“ A ještěřička, která byla tak trochu cynik, se rovnou rozchechtala.

Ale slavík rozuměl tajemství studentova žalu, seděl na dubu mlčky a přemýšlel o mystériu lásky. A náhle rozepjal hnědá křídla a vznesl se do vzduchu. Jako stín prolétl houštinou a jako stín plul nad zahradou.

Uprostřed trávníku stál krásný růžový keř a slavík, když ho uviděl, doletěl k němu a usedl mu na větévku. „Dej mi červenou růži,“ prosil, „a já ti zazpívám svou nejlíbeznější píseň.“

Ale keř zavrtěl hlavou. „Já mám růže bílé,“ odpověděl, „bílé jako mořská pěna, bělejší než sníh na horách. Ale zaleť si k mému bratrovi, ten ti možná dá, co potřebuješ.“

I letěl slavík k růžovému keři, který obrůstal staré sluneční hodiny. „Dej mi červenou růži,“ prosil, „a já ti zazpívám svou nejlíbeznější píseň.“

Ale keř zavrtěl hlavou. „Já mám růže žluté,“ odpověděl, „žluté jako vlasy mořské panny, co sedí na jantarovém trůně, žlutější než narcis, co kvete na louce. Ale zaleť si k mému bratrovi co roste pod studentovým oknem, ten ti možná dá, co potřebuješ.“

I letěl slavík k růžovému keři, který rostl pod studentovým oknem. „Dej mi červenou růži,“ prosil, „a já ti zazpívám svou nejlíbeznější píseň.“

Ale keř zavrtěl hlavou. „Já mám červené růže,“ odpověděl, „červené jako holubí nožky, červenější než vějíře korálů, co se vlní a vlní v podmořských jeskyních. Ale zima mi zmrazila cévy. Mráz mi spálil

poupata a bouře mi polámala větve, takže letos vůbec žádné růže mít nebudu.“

„Já potřebuji jen jednu červenou růži,“ pravil slavík. „Jednu jedinou červenou růži! Copak není vůbec žádná možnost, jak ji získat?“

„Jedna možnost je,“ odpověděl keř, „ale ta je tak hrůzná, že nemám odvahu ti ji prozradit.“

„Jen mi ji prozrad,“ řekl slavík, „já se nebojím.“

„Potřebuješ-li červenou růži,“ pravil keř, „musíš ji za měsíčního světla vytvořit z hudby a zbarvit krví z vlastního srdce. Musíš mi zpívat s hrudí nabodnutou na trn. Celou noc mi musíš zpívat a trn ti musí proniknout do srdce a tvá živá krev musí proudit do mých cév a stát se krví mou.“

„Smrt je vysoká cena za jednu červenou růži,“ zabědoval slavík. „Život je každému velice drahý. Jenže láska je víc než život, a co je srdce ptačí ve srovnání se srdcem člověka?“

I rozepjal slavík hnědá křídla a vznesl se do vzduchu. Ja-

kostín prolétl nad zahradou a jako stín proplul houštinou.

Mladý student dosud ležel v trávě, kde ho slavík opustil, a slzy v jeho krásných očích dosud neoschly.

„Raduj se,“ volal slavík, „raduj se, budeš mít svou červenou růži! Já ji za měsíčního světla vytvořím z hudby a zbarvím krví vlastního srdce. A od tebe za to žádám jenom jedno: abys vždycky zůstal opravdovým milencem, neboť láska je moudřejší než filozofie, a ta je velmi moudrá, a vlivnější než moc, a ta je velmi vlivná.“

Student vzhlédl z trávy a naslouchal, ale nerozuměl, co mu slavík říká, neboť znal jen to, co je psáno v knihách. Ale porozuměl tomu dub a zesmutněl, protože toho slavíčka, co si vystavěl hnízdo v jeho větvích, měl velice rád.

„Zazpívej mi ještě jednou, naposled,“ zašeptal. „Bude mi po tobě teskno, až tu nebudeš.“ I zazpíval slavík dubu a jeho hlas zněl jako zurčení vody, tekoucí ze stříbrného džbánku.

Když slavík svou píseň dozpíval, zvedl se student z trávy a vytáhl z kapsy zápisník a olůvko. „Formu má,“ říkal si, „to se mu upřít nedá. Ale má nějaký cit? Bohužel asi ne. Inu jako většina umělců; všechno jen styl, a upřímnost žádná. Myslí jen a jen na hudbu; a umění, to ví kdekdo, je sobecké.“ A šel do své jizby, lehl si na pryčnu a začal myslet na svou milovanou; a za chvíli usnul.

A když na nebesích zazářila luna, slavík přiletěl k růžovému keři a nabodl se hrudí na trn. Celou noc zpíval s trnem v hrudi a chladná křišťálová luna se sklonila níž a naslouchala. Celou noc zpíval a trn mu vnikal do hrudi hlouběji a hlouběji a z těla mu odtékala životodárná krev. Nejprve zpíval o zrození lásky v srdci jinocha a dívky. A na nejvyšší větévce růžového keře vykvétala divukrásná růže.

Ale keř zavolal na slavíka, aby se na trn přitiskl ještě víc. „Přitiskni se ještě víc, slavíčku, nebo přijde den a růže nebude dotvořena.“ I přitiskl se slavík na trn

ještě víc, a jeho píseň zněla hlasitěji a hlasitěji, neboť zpíval o zrození vášně v srdci muže a panny.

A do plátků růže se rozlil něžně růžový ruměnc, podobný ruměnci ve tváři ženicha, který líbá rty nevěstiny. Avšak trn ještě nepronikl až k srdci slavíkovu, a tak i srdce růže zůstávalo bílé.

A keř zavolal na slavíka, aby se na trn přitiskl ještě víc. „Přitiskni se ještě víc, slavíčku,“ volal keř, „nebo přijde den, a růže nebude dotvořena.“

I přitiskl se slavík na trn ještě víc a trn se dotkl jeho srdce a tělem mu projel divý záchvěv bolesti. Krutá, krutá to byla bolest a bouřlivěji a bouřlivěji zněla píseň, neboť slavík zpíval o lásce zocelené smrtí, o lásce, která neumírá ani v hrobě.

A divukrásná růže zkarmínověla jako růže východní oblohy. Karmínový byl prstenec jejích plátků, karmínové jako rubín bylo i její srdce.

Slavík však zpíval hlasem stále zemdlenějším, začal tlouci křídélky a oči se mu pokrývaly blankou.

Pak náhle propukl v poslední melodii.

Slyšela ji bílá luna a zapomněla na úsvit a omeškala se na obloze. Slyšela ji červená růže a zachvěla se v extázi a rozevřela plátky do studeného jitřního vzduchu.

„Podívej se, podívej se!“ zvolal keř. „Teď je růže do-tvořena!“ Ale na to už slavík neodpověděl. Ležel mrtev ve vysoké trávě, v srdci trn.

V poledne otevřel student okno a vyhlédl ven. „No ne!“ vykřikl. „Takové zázračné štěstí! Červená růže! Podobnou růži jsem jakživ neviděl. Ta je tak krásná, že má určitě dlouhatánské latinské jméno.“ A vyklonil se a růži utrhl. Pak si nasadil klobouk a s růží v ruce utíkal k profesorovu domu.

Profesorova dcera seděla přede dveřmi, svíjela klubko modrého hedvábí a u nohou jí ležel její pejsek.

„Říkala jste, že byste si se mnou zatančila, kdybych vám přinesl červenou růži,“ zvolal student. „Tady máte tu nejčervenější růži na světě. Připněte si ji večer těsně k srdci a ona vám poví, až spolu budeme tančit, jak vás miluji.“

Ale dívka se zamračila. „Nehodí se mi bohužel k šatům,“ odpověděla. „Ostatně synovec komořího mi poslal pár pravých šperků, a šperky, jak je kdekomu známo, mají mnohem větší cenu než kytky.“

„Vy jste ale nevděčná, namouduší!“ řekl rozzlobeně student a odhodil růži na ulici. Dopadla do kaluže

a přejela ji jakási kára.

„Nevděčná!“ odsekla dívka. „Vy jste pěkný nezdivořák, abyste věděl. A kdo vůbec jste? Obyčejný student! A já si myslím že nemáte ani takové stříbrné přezky na střevících jako synovec komořího.“ A zvedla se ze židle a odešla do domu.

„To je ale pitomost, ta láska!“ říkal si student, když šel odtamtud. „Není ani zpolovice tak užitečná jako logika, protože nic nedokazuje a pořád nám slibuje něco, co se neuskuteční, a nutí nás věřit tomu, co není pravda. Je prostě dočista nepraktická, a protože být praktický znamená v téhle době všechno, oddám se zase filozofii a začnu studovat metafyziku.“

A vrátil se do své jizby, vytáhl velikánskou zaprášenou knihu a pustil se do čtení.

* * *

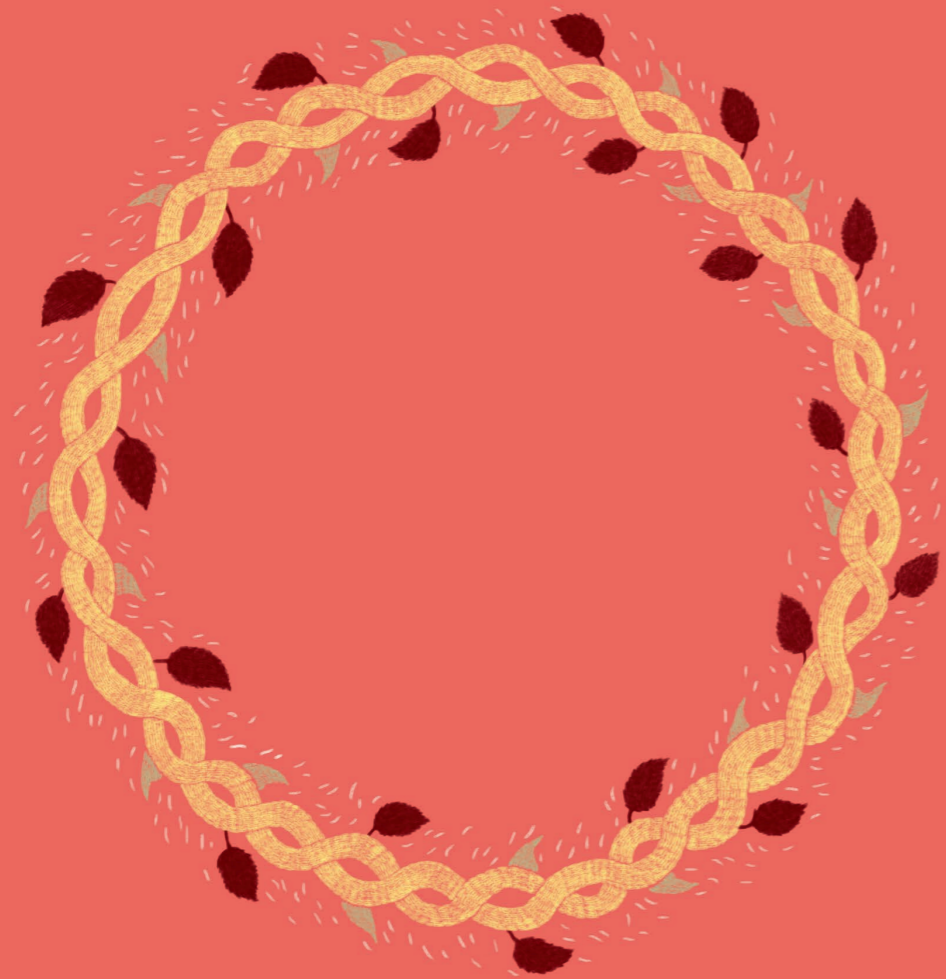

1. Aj, růže rozvila se ze kmene krásného,
jak zdávna čekala se, z druhu převzácného.
Ten kvítek spanilý uprostřed noci chladné
my lidé spatřili.

2. Růžičku tu, již míním a o níž prorok děl,
složila nám i jiným Maria v plének běl.
Jak Páně slíbil hlas, zrodila dítě to nám
v půlnoční téměř čas.

3. To kvítečko podivné má libé vůně dech
a jasek svým předivně nám září v temnostech.
Bůh, člověk též pravý, pomáhá z bídy zlé nám,
hřích i smrt odpraví.

4. Ó Ježíši, svou mocí rač být mi přítomen!
A z temné této noci až vyjítí dáš ven,
tam otevř ráj mi svůj, kde tebe budem
chválit na věky, Pane můj!

Růže za příčinou své okrasy a líbezných vůně od pradávných národů za královnu květin uznána jest; proto **růžemi** živé i mrtvé slovné a pamětihodné muže ozdobujeme i obrazy, rytiny a světice Boží, oltáře, i chrámy Páně nimi přikrašujeme. Rakev zesnulého mládence a šlechtné panny, věnci růžovými o pohřbech i o svatbách jako družičky ovinujeme. **Růže** jest obraz spanilé lásky a nevinného studu panenského.

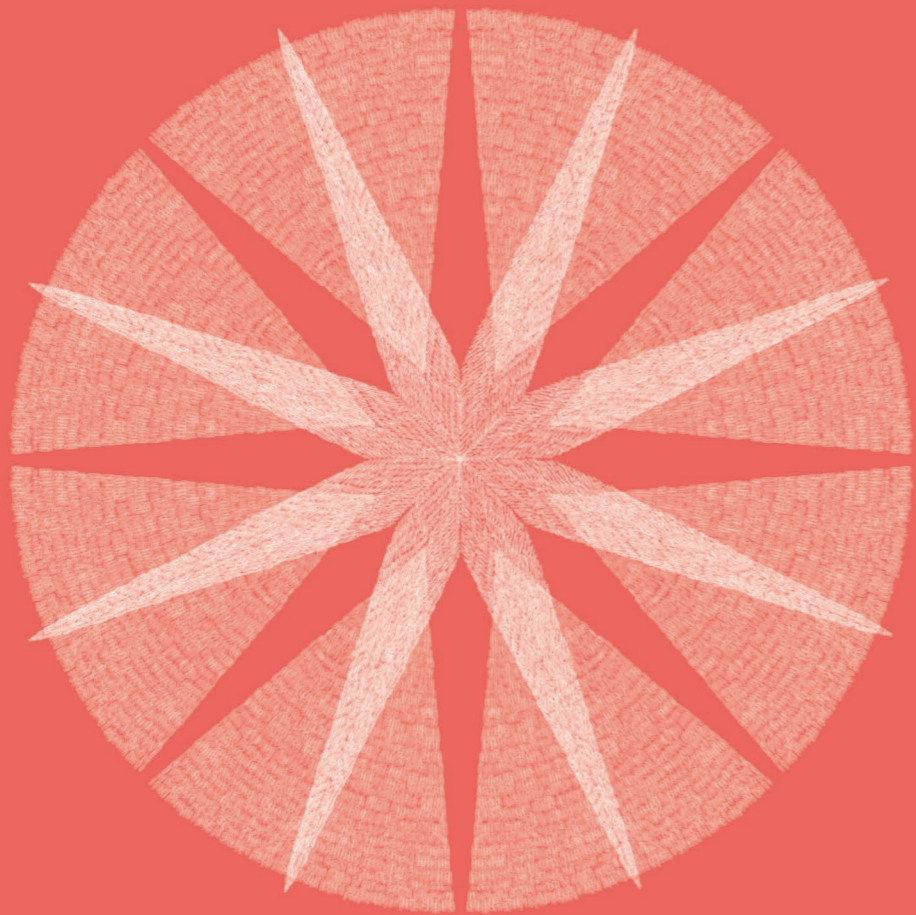
*Růže bez trní člověku na světě nerostou, jest přísloví české. Český lid má za to: že červené **růže** plávané s lístečky svými proto příjemně voní, že prý Panna Maria plénky svého nejmilejšího synáčka Ježíška na ně věšela a sušila. Roku 530 ustanovil sv. Medard, aby panna nejšlechtnější v jeho otčině věncem růžovým byla korunována, pročez v Salenci první panna byla jeho sestřev chrámu Páně této důstojnosti oučastněna.*

Růže a pentagram, dohromady tvořící tzv. *růžový pentagram*, jsou prakticky jedním a tímž symbolem viděným z rozličných hledisek. Pentagram je ikonografické ztělesnění dojmu z eliptické dráhy planety Venuše a patří k jedněm z nejstarších známých symbolů lidstva. Vzhledem k počtu okvětních lístků, které skutečná **růže** má, a k tomu, jakým způsobem na ní rostou, vešla **růže** rychle do spojitosti s pentagramem, který otevírá širokou

škálu různých okultních kontextů. **Růže** a pentagram jsou považovány za symboly vlády prostřednictvím změny. V tradici středověké mystiky ztělesňuje růže (a tvary od ní odvozené) cestu k osvětlení – kompas, jenž vás povede, jestliže jste zakleпали na bránu posvátných cest.

* * *

Růže v alchymických vědách je červeno-bílá, což symbolizuje světlo a čin a nevyhnutelnou dualitu, kterou je třeba překlenout pro vytvoření celku. Počet okvětních lístků souvisí s magií čísel. Čtyřlístá **růže** je spojena se čtyřmi živly, čtyřmi kouty světa, čtyřmi strážními věžemi, stabilitou atd. **Růže** s pěti okvětními lístky (symbol kvintesence) se tedy stává mikrokosmem. **Růže** se šesti okvětními lístky je makrokosmos.

Jednadvacet lístků pak značí ovládnutí božského principu. Větrná růžice je navigační prostředek osmi větrů a rozšíření čtyřlísté **růže**. Středem **růže** je prázdnota, ze které všechno vyrůstá, prvotní lektvar, místo možnosti, v níž se uskutečňují všechny věci. Je to nigredo, místo vypovídající o nezbytnosti změny.

* * *

Jako svou bakalářskou práci vyhotovila
Johana Kubalová

* * *

Vedoucí práce ak. mal. Renáta Fučíková

Západočeská Univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Ateliér mediální a didaktické ilustrace
2020

Tisk INDIGOPRINT s.r.o. Praha

